

VŠB - TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
Hornicko-geologická fakulta
Institut ekonomiky a systémů řízení

**SYSTÉM INTEGRAČNÍHO PROGRAMU ŽADATELE O
AZYL**

System of an itegrational programme of an applicant for asylum.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Milena Macháčová ,Ph.D.

Datum zadání :

říjen 2007

Datum odevzdání :

duben 2008

Most 2008

Lucie Šuhajová

Abstrakt

Cílem této bakalářské práce je seznámení s integrací žadatelů o azyl do naší společnosti. Přiblížit jakou cestou musí jít, aby byli schopni začít žít plnohodnotný život, který jim naše země nabízí. Naší odměnou za tyto zachráněné životy je to, že lidé, kteří využili tuto šanci zde žít a podílet se na rozvoji této společnosti, považují toto místo za svůj nový domov.

Abstract

The goal of this diploma thesis is introduction of integration of asylum applicants into our society. Diploma is describing a way which applicants must follow to be able to live valuable life which our country is offering. Our reward for this rescued lives is the people which took advantage to live here and participate on society development consider this place as their home.

Prohlášení

Prohlašuji :

- byl jsem seznámen s tím, že na mojí závěrečnou práci se plně vztahuje zákon č.121/2000 Sb., autorský zákon, zejména § 35 – využití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a využití školního díla a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo závěrečnou práci nevýdělečně užít ke své vnitřní potřebě (§ 35 odst.3);
- souhlasím s tím, že jeden výtisk závěrečné práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího závěrečné práce. Souhlasím s tím, že údaje o závěrečné práci, obsažené v abstraktu, budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že užít své dílo – závěrečnou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití, mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- závěrečnou práci anebo dílem se myslí bakalářská práce v případě bakalářského studia, diplomová práce v případě magisterského studia a disertační práce v případě doktorského studia.

Prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci včetně příloh vypracoval samostatně a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Mostě dne 25.4.2008 .....

Lucie Šuhajová
Jiráskova 324
418 01 Bílina

OBSAH

Sytém integračního programu žadatele o azyl	1
1. Úvod do problematiky , cíl práce	5
2. Ochrana lidských práv v Evropské unii a azylová politika v České Republice	6
2.1. Mezinárodní právní normy	7
2.2. Vnitrostátní právní normy	8
2.3. Azylová procedura v České republice	10
2.3.1. Zahájení řízení	13
2.3.2. Rozhodnutí I. stupně azylové procedury	14
2.3.2.1. Zastavení řízení	14
2.3.2.2. Neudělení azylu	14
2.3.2.3. Udělení azylu v České republice	14
2.3.3. Rozhodnutí II. stupně azylové procedury	17
3. Analýza integračního programu vzhledem k úřednímu postupu a osobním potřebám žadatelů o azyl	18
3.1. Přijímací střediska	18
3.2. Pobyťová střediska	19
3.3. Integrační azylová střediska	19
3.4. Výchozí podmínky integrace azylantů	20
3.5. Státní integrační program	21
3.5.1. Státní integrační program v oblasti jazykové přípravy	21
3.5.2. Státní integrační program v obalsti integračních bytů	23
3.5.3. Integrace azylantů v oblasti zaměstnání	25
3.5.4. Integrace azylantů do lokální společnosti	26
3.5.5. Integrace azylantů a problematika slučování rodin	28
4. Kritické zhodnocení stávajícího integračního programu	30
5. Závěr	31

1. Úvod do problematiky, cíl práce

Žadatel a uprchlík o azyl, tato slova v každém z nás vyvolávají zcela jiné představy a jiná očekávání. Já mohu říci, že jsou to lidé, tak jako my všichni ostatní, jen s tím rozdílem, že mají jinou barvu pleti, ztratili domov, rodiny, přicházejí ze zemí, kde probíhá válka či nějaké nepokoje, a od nás potřebují dvě věci – pomoc a pocit bezpečí.

V naší společnosti žijí lidé, které tato problematika zajímá a chtějí o ní vědět víc, ale je také spousta těch, kteří neznají nebo spíše nechtějí znát. Myslí si, že žadatelé o azyl, nebo spíše cizinci všeobecně jsou spodina společnosti, kriminálníci, parazitující jedinci, kteří chtějí v naší zemi páchat trestné činy a být na okraji společnosti. Zdání ovšem klame, naopak zde žijí i jedinci, kteří jsou inteligentní a mnohdy mají vyšší vzdělání než my.

Měla jsem šanci pracovat s těmito lidmi a prožila jsem s nimi krásných šest let. Cílem této práce je přiblížit Vám život žadatele v České republice od počátku vstupu na naše území, až do ukončení řízení, což znamená – udělení azylu.

2. Ochrana lidských práv v Evropské unii a azylová politika v České republice.

V roce 1990 byl do českých statistik zaznamenán první uprchlík, který se přišel ucházet o ochranu do Československa. Množství států, ze kterých uprchlíci na naše území přicházeli, se neustále rozšiřovalo. V prvním období největší skupinu žadatelů o azyl tvořili uprchlíci z Rumunska, Bulharska a bývalého Sovětského svazu. V poslední době ubylo žadatelů z jihovýchodní Evropy (bývalá Jugoslávie, Albánie). Afghánistán, Irák, Indie. Přibývá žadatelů z Běloruska, bývalého Sovětského svazu (Ukrajina, Čečensko), Slovenska a Vietnamu Afghánistán, Irák, Indie, Libanonu. V prvních dnech, kdy na naše území začali proudit první uprchlíci, bylo třeba vytvořit azylová zařízení, vytvořit legislativu týkající se uprchlické problematiky, zajistit ubytování nově příchozím a postarat se o jejich další integraci do naší společnosti. Taktéž v Československu neexistovaly předcházející zkušenosti a chyběli i odborníci na tuto problematiku.

Porušování mezinárodně uznaných lidských práv je prvotní příčinou násilného přesídlení. Lidé prchají před pronásledováním naměřeným proti nim. V některých případech je násilné přesídlení určitých skupin civilistů specifickým cílem stran konfliktu. V jiných případech je hlavním problémem velká bída a sociální diskriminace - často založená na rasových a etnických základech. (obr.č.1)

Obr.č.1 – přesídlování skupin civilistů

Porušování základních ekonomických, sociálních a kulturních práv vede k politické nestabilitě a násilí, které se může stát příčinou násilného přesídlení. Mezi lidskými právy a ochranou uprchlíků tedy existuje logický vztah. Integrace je hlavním předmětem zájmu řady politik EU. Účinná a odpovědná integrace přistěhovalců na pracovní trh významně přispívá k dosažení lisabonských cílů. Komise podporuje úsilí členských států v oblasti zaměstnanosti, sociálních věcí a rovných příležitostí a klade při tom důraz na zohlednění specifik souvisejících s rodem, aby se plně využilo potenciálu přistěhovaleckých žen. V nových Integrovaných hlavních směrech pro růst a zaměstnanost se členské státy vyzývají, aby učinily kroky ke zvýšení zaměstnanosti přistěhovalců. Podpora základních práv, nediskriminace a rovné příležitosti pro všechny jsou klíčové body integrace. Právní předpisy EU tvoří silný rámec pro antidiskriminační právní předpisy. Komise ve svém sdělení k rámcové strategii pro nediskriminaci a rovné příležitosti pro všechny zdůraznila, že je nutné zvýšit úsilí k prosazování rovných příležitostí pro všechny, aby byly překonány strukturální bariéry, kterým jsou přistěhovalci, národnostní menšiny a ostatní ohrožené skupiny vystaveny. Navrhovaná iniciativa Evropský rok rovných příležitostí pro všechny, určený ke zvýšení povědomí v roce 2007 a na rok 2008 zamýšlený. Evropský rok mezikulturního dialogu budou hlavními iniciativami přispívajícími k dosažení těchto cílů. Legální migrace a integrace státních příslušníků třetích zemí jsou součástí důležité diskuze, která v současné době v rámci rozšířené Evropské unie probíhá. Většina členských států nyní zaznamenává migrační jevy a čelí výzvám integrace. Některé země, včetně nových členských států, se s problematikou přistěhovalectví setkaly teprve nedávno. Jiné země se výzvami spojenými s přistěhovalectvím a integrací zabývají již desetiletí, ale ne vždy s uspokojivými výsledky, a v důsledku toho přehodnocují své politiky. S ohledem na různé dějiny, tradice a institucionální opatření existuje široká škála přístupů k nalezení řešení problémů, které je nutné zvládnout. V tomto sdělení jsou vyvozené závěry z politik, které se do současné doby uplatňovaly.

2.1. Mezinárodní právní normy

Nejdůležitější mezinárodní právní normou je Úmluva o právním postavení uprchlíků tzv. Ženevská konvence, která byla přijata na Konferenci zplnomocněných zástupců Spojených národů dne 28. července 1951 a Protokol týkající se právního postavení uprchlíků

tzv. Newyorský protokol, který byl přijat dne 31. ledna 1967 v New Yorku . S oběma dokumenty vysloveno souhlas Federální shromáždění České a Slovenské Federativní republiky a prezident je ratifikoval. Listiny o přístupu k Úmluvě o právním postavení uprchlíků a Protokolu týkající se právního postavení uprchlíků byly uloženy u generálního tajemníka Organizace spojených národů dne 26. listopadu 1991. Jako nástupnický stát přijala oba dokumenty i Česká republika.

Další právní normou je Nařízení Rady 2003/9/ES ze dne 27. února 2003, kterým se stanovují minimální standardy pro přijímání žadatelů o azyl. Dále Nařízení Rady (ES) č.343/2003 ze dne 18. února 2003, kterým se stanovují kritéria pro určení členského státu odpovědného za posouzení žádostí o azyl podané státním příslušníkem třetí země v jednom z členských států. Nařízení upravuje postup při určování odpovědnosti jednotlivých členských států za posouzení žádosti o azyl podané státním příslušníkem třetí země v jednom z členských států. Dne 2. září 2003 byla přijata Směrnice Komise (ES) č. 1560/2003 stanovující podrobná pravidla pro provádění Nařízení Rady (ES) č. 343/2003 stanovující kritéria a mechanismy pro určování členského státu odpovídajícího za přezkoumání žádosti o azyl podané v jednom z členských států státním příslušníkem třetí země.

2.2. Vnitrostátní právní normy

Právo azylu v České republice je zakotveno v článku 43 Listiny základních lidských práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku ČR. Zákon číslo 498/1990 Sb., o uprchlících, ve znění pozdějších předpisů, byl nahrazen zákonem číslo 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona číslo 283/1991 Sb. o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů.

Při tvorbě nové právní úpravy se vycházelo z několikaletých zkušeností s uprchlickou problematikou v České republice. Nový zákon o azylu podrobněji upravuje stávající instituty v oblasti uprchlictví, ale zavádí také právní instituty zcela nové (institut zrychleného řízení, bezpečná země původu, bezpečná třetí země, humanitární azyl). Jedním z významných kritérií, k němuž bylo při tvorbě nového zákona přihlíženo, byl soulad nejen s mezinárodně právními závazky České republiky, ale i slučitelnost s právem Evropské unie.

Dnem 1. února 2002 nabyla účinnosti novela zákona o azylu (zákon číslo 2/2002 Sb.), která přinesla některé změny v oblasti řízení o azylu. Podrobněji upravila podmínky pobytu žadatelů o azyl mimo pobytová

střediska, stanovila dvouletou lhůtu ode dne skončení řízení o azyl, po kterou není možné opětovně podat žádost o azyl v České republice a určila maximální dobu vyplácení finančního příspěvku žadatelům o azyl bydlících v soukromí na tři měsíce. Dále se v zákoně o azylu objevila informace o jednoroční lhůtě ode dne podání žádosti, po kterou nemůže žadatel o azyl získat v České republice pracovní povolení (ustanovení je zakotveno v zákoně číslo 435/2004 Sb., o zaměstnanosti).

Od 1. ledna 2003 je v účinnosti další novela zákona o azylu (zákon číslo 217/2002 Sb.), která opět mění azylovou proceduru. Proti rozhodnutí ministerstva vnitra ve věci azylu lze podat žalobu ke krajskému soudu. Opravným prostředkem proti rozhodnutí krajského soudu je pak kasační stížnost, o které rozhoduje Nejvyšší správní soud. Po dobu řízení před Nejvyšším správním soudem již cizinec není žadatelem o azyl, může mu ale být uděleno vízum za účelem strpění pobytu.

Další novela zákona o azylu nabyla účinnosti dne 1. února 2005 a s ohledem na právo Evropské unie určuje, kdy je žádost o azyl nepřipustná. Dále také upravuje postup v případech, kdy je k posouzení žádosti o azyl podané v České republice odpovědný jiný členský stát Evropské unie a naopak.

Dne 13. října 2005 nabyla účinnosti další novela zákona o azylu (zákon číslo 350/2005 Sb.), která přinesla některé změny v azylové proceduře. Všichni žadatelé o azyl budou pojištěni u jakékoliv zdravotní pojišťovny na území ČR, úhrada nákladů zdravotní péče, která byla žadateli poskytnuta, je tedy zajišťována z prostředků veřejného zdravotního pojištění. Pokud cizinec podá kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu, bude mu automaticky uděleno vízum za účelem strpění pobytu.

Zákon číslo 123/1992 Sb., o pobytu cizinců v ČSFR nahradil zákon číslo 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, který vešel v platnost 1. ledna 2000. Účelem tohoto zákona je stanovit podmínky pro vstup a pobyt cizinců na území České republiky a pro vycestování cizinců z území České republiky.

Dne 24. listopadu 2005 nabyla účinnosti novela zákona o pobytu cizinců na území ČR (číslo 428/2005 Sb.)

2.3 Azylová procedura v České republice

Azylovou procedurou se v České republice zabývá Odbor azylové a migrační politiky (OAMP), který je útvarem Ministerstva vnitra. Dále se zabývá integrací azylantů do naší společnosti.

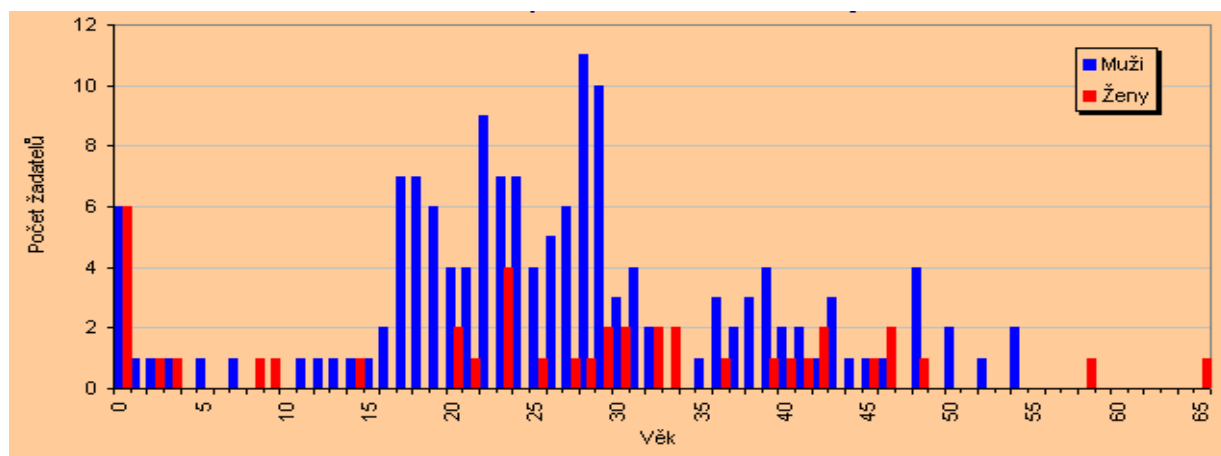
Žadatelé, kteří k nám přicházejí jsou různého věku (obr.č.2), stává se ,že jsou to ještě děti ,které musí rychle vyrůst ,tak aby se dokázaly postarat mnohdy i o své mladší sourozence (tabulka č.1,graf č.1). Je zde jeden veliký problém a tím je jazyková bariéra , jelikož žadatelé pocházejí z několika států naší planety (tabulka č.2,graf č.2).

Obr.č.2 - žadatelé různého věkového rozdílu

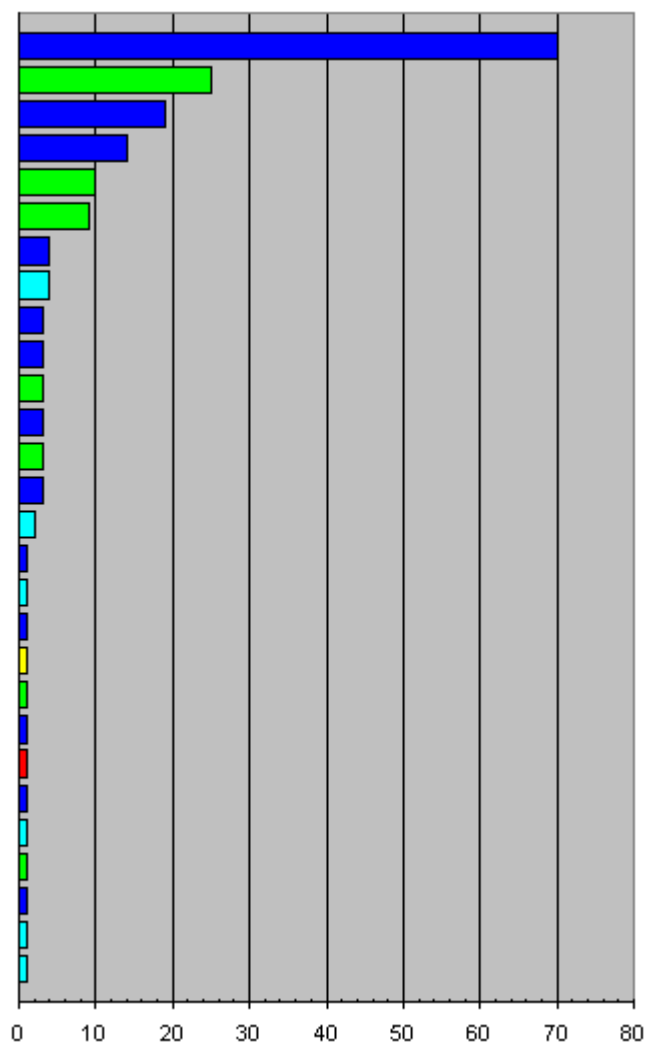
Státní příslušnost	Dospělí			Děti (0-17 let)		Celkem	
	Muži	Ženy	Celkem	Muži	Ženy	Celkem	
Afghánistán	-	-	-	-	1	1	1
Alžírsko	1	-	1	-	-	-	1
Ázerbajdžán	-	1	1	-	-	-	1
Bělorusko	8	-	8	1	1	2	10
bez státní příslušnosti	1	-	1	-	-	-	1
Bosna a Hercegovina	1	-	1	-	-	-	1
Čína	3	-	3	-	-	-	3
Gruzie	3	-	3	-	-	-	3
Irák	1	-	1	-	-	-	1
Kazachstán	-	-	-	3	1	4	4
Kuba	1	-	1	-	-	-	1
Kyrgyzstán	-	1	1	-	-	-	1
Libye	1	-	1	-	-	-	1
Makedonie	1	-	1	-	-	-	1
Moldavsko	2	1	3	-	-	-	3
Mongolsko	13	4	17	1	1	2	19
Myanmar	1	1	2	-	1	1	3
Nigérie	2	2	4	-	-	-	4
Pákistán	1	-	1	-	-	-	1
Pobřeží slonoviny	2	-	2	-	-	-	2
Rusko	4	3	7	1	1	2	9
Senegal	1	-	1	-	-	-	1
Srbsko	3	-	3	-	-	-	3
Srí Lanka	3	-	3	-	-	-	3
Tunisko	1	-	1	-	-	-	1
Turecko	43	9	52	15	3	18	70
Ukrajina	19	5	24	-	1	1	25
Vietnam	7	3	10	3	1	4	14
Celkem	123	30	153	24	11	35	188

Tabulka č.1 – Rozdělení podle věku v době zahájení řízení .

Graf č.1 – Rozdělení podle věku v době zahájení řízení .

Státní příslušnost	Počet žádostí	%
Turecko	70	37,23%
Ukrajina	25	13,30%
Mongolsko	19	10,11%
Vietnam	14	7,45%
Bělorusko	10	5,32%
Rusko	9	4,79%
Kazachstán	4	2,13%
Nigérie	4	2,13%
Čína	3	1,60%
Gruzie	3	1,60%
Moldavsko	3	1,60%
Myanmar	3	1,60%
Srbsko	3	1,60%
Srí Lanka	3	1,60%
Pobřeží slonoviny	2	1,06%
Afghánistán	1	0,53%
Alžírsko	1	0,53%
Ázerbajdžán	1	0,53%
bez státní příslušnosti	1	0,53%
Bosna a Hercegovina	1	0,53%
Irák	1	0,53%
Kuba	1	0,53%
Kyrgyzstán	1	0,53%
Libye	1	0,53%
Makedonie	1	0,53%
Pákistán	1	0,53%
Senegal	1	0,53%
Tunisko	1	0,53%
Celkem	188	100%

Tabulka č.2 - Rozdělení žadatelů podle státní příslušnosti .

Graf č.2 - Rozdělení žadatelů podle státní příslušnosti .

2.3.1 Zahájení řízení

Zahájení řízení je učiněno prohlášením cizince, ze kterého je patrný úmysl požádat o azyl v České republice. Prohlášení může učinit cizinec na území ČR jak písemně tak i ústně na jakémkoliv hraničním přechodu, v přijímacím středisku, na pracovišti cizinecké a pohraniční policie pouze za předpokladu, že se cizinec dostavil dobrovolně, dále tak může učinit v zařízení pro zajištění cizinců (ZZC), ve zdravotnickém zařízení v průběhu hospitalizace nebo ve vězení. Po učinění prohlášení je cizinec povinen se dostavit do 24 hodin do přijímacího střediska, kde podá žádost o azyl. V případě, že cizinec učiní prohlášení ve zdravotnickém zařízení či ve vězení, navštíví cizince pracovník Ministerstva vnitra ČR a v místě aktuálního pobytu s ním sepíše žádost o azyl. Pokud byl cizinec zadržen a poté umístěn v zařízení pro zajištění cizinců, má také právo projevit úmysl požádat o azyl nejpozději však do 7 dnů, od chvíle, kdy byl o této možnosti informován policií. Pokud tak učiní, je s cizincem vedeno řízení o azylu přímo v ZZC. V přijímacím středisku cizinecká policie provede s cizincem nezbytné identifikační úkony. Povinností cizince je odevzdat cestovní doklad, strpět sejmутí otisků prstů a pořízení obrazového záznamu. V přijímacím středisku je taktéž provedena zdravotní prohlídka a nezbytná vyšetření žadatele o azyl.

V žádosti o azyl ministerstvo zjišťuje důvody odchodu cizince ze země původu. Celé řízení je vedeno v mateřském jazyce žadatele o azyl nebo v jazyce, ve kterém je schopen se dorozumět, vždy za přítomnosti tlumočníka. Tlumočník je pro žadatele o azyl bezplatný, náklady hradí stát.

Po provedení nezbytných úkonů je žadatele o azyl přemístěn z přijímacího střediska do pobytového střediska, kde vyčká na rozhodnutí ve věci azylu. V průběhu této doby je s žadatelem proveden další pohovor, kde může více specifikovat důvody, které již uvedl v žádosti o azyl. Pohovor můžeme zařadit jako jeden z nejdůležitějších úkonů v azylové proceduře. Je zde dána možnost žadateli o azyl vyjádřit a popsat problémy a situaci v zemi původu.

Ministerstvo vnitra vydá do devadesáti dnů od zahájení řízení rozhodnutí ve věci azylu. V případě, že nelze vydat rozhodnutí v uvedené lhůtě, ministerstvo lhůtu prodlouží. O prodloužení lhůty je vždy žadatel o azyl písemně informován.

2.3.2. Rozhodnutí I. stupně azylové procedury

Ministerstvo vnitra vydá žadateli rozhodnutí ve věci azylu. Rozhodnutí nabývá právní moci doručením rozhodnutí žadateli o azyl. Rozlišujeme tři rozhodnutí prvního stupně – zastavení řízení, neudělení azylu a udělení azylu v ČR.

2.3.2.1 Zastavení řízení

Zastavení řízení se používá v případech, kdy žadatel o azyl vzal svou žádost sám zpět, dále pokud se žadatel o azyl opakovaně bez udání vážných důvodů nedostavuje k pohovoru nebo v průběhu azylové procedury neoprávněně vstoupil na území jiného státu nebo se pokusil neoprávněně vstoupit na území jiného státu. Zastavení řízení se také používá u tzv. nepřípustných žádostí.

2.3.2.2 Neudělení azylu

Neudělením azylu se rozumí takové rozhodnutí, kdy ministerstvo vnitra neshledá důvody k udělení azylu.

V den, kdy rozhodnutí nabývá právní moci, cizinecká policie vystaví cizinci výjezdní příkaz (nevztahuje se na udělení azylu). Proti rozhodnutí ministerstva vnitra může žadatel o azyl podat žalobu k místně příslušnému krajskému soudu. Rozhoduje trvalý pobyt cizince v době podání žaloby. Žalobu lze podat ve lhůtě 15 či 7 dní (v případě zastavení řízení). V době od nabytí právní moci rozhodnutí do doby podání žaloby ke krajskému soudu je na žadatele o azyl pohlíženo jako na cizince, je tudíž v tuto dobu posuzován podle zákona o pobytu cizinců. Z hlediska poskytování zdravotní péče, ubytování a stravování se v uvedené době na cizince pohlíží jako na žadatele o azyl.

2.3.2.3 Udělení azylu v České republice

Azyl se udělí cizinci, který je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod nebo má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož je občanem (tabulka č.3).

Pokud nebyl v průběhu řízení o azylu zjištěn ani jeden z výše uvedených důvodů, může být ve zcela výjimečných případech udělen azyl humanitární (například ze zdravotních důvodů, vysoký věk žadatele).

Jestliže byl žadat Jestliže byl žadateli udělen azyl, může být i jeho rodinnému příslušníkovi (manžel, dítě mladší 18 let) udělen azyl za účelem sloučení rodiny. Udělení azylu za účelem sloučení rodiny je podmíněno trváním manželství ve státě, který žadatel opustil z výše uvedených důvodů. V zákoně je ale také uvedeno, jaké důvody vylučují udělit azyl v ČR. Azyl nelze udělit, i když budou zjištěny důvody, které by vedly k udělení azylu v uvedených případech. Cizinec se dopustil trestného činu proti lidskosti, válečného trestného činu, vážného nepolitického trestného činu atd.

Státní příslušnost	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Celkem
Afghánistán	-	31	16	27	24	15	23	14	15	20	22	9	17	30	7	5	5	8	288
Albánie	-	31	5	4	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	46
Alžírsko	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Angola	-	21	7	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	33
Arménie	-	-	7	32	36	8	22	4	-	3	16	1	6	26	9	19	7	6	202
Ázerbajdžán	-	4	1	6	1	-	1	3	7	-	6	-	3	-	-	-	4	2	38
Bělorusko	-	3	2	-	-	-	-	5	7	11	24	25	26	20	29	47	66	32	297
bez státní příslušnosti	-	-	1	8	-	-	2	6	5	3	3	1	1	-	2	1	23	5	61
Bosna a Hercegovina	-	-	-	14	-	1	5	16	3	4	1	-	-	1	-	-	3	-	48
Bulharsko	-	39	15	2	3	-	1	1	-	7	4	-	-	-	-	1	-	-	73
Burundi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Čad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Čína	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3	1	-	8
Džibutsko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Etiopie	-	3	4	-	-	-	1	-	-	2	-	-	1	-	-	2	1	2	16
Gambie	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Ghana	-	1	2	1	3	-	7	3	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	23
Gruzie	-	-	4	5	3	-	8	1	5	-	-	3	-	8	4	4	-	6	51
Guinea	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	4	1	1	7
Chorvatsko	-	-	-	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Indie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	2
Irák	1	16	18	1	2	9	9	9	6	2	7	4	8	7	4	1	7	17	128
Írán	-	13	-	2	6	1	1	-	-	2	1	10	-	3	3	4	-	-	46
Jihoafrická republika	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	4
Jordánsko	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2
Jugoslávie	-	-	-	-	-	-	2	-	-	9	9	9	1	4	1	5	-	-	40
Jugoslávie (bývalá)	-	12	24	12	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	53
Kambodža	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Kamerun	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
Kazachstán	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	-	11	10	18	31	6	82
Kongo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	2

Konžská dem. rep.	-	-	-	-	-	-	-	-	9	5	4	4	-	-	-	2	2	-	26
Kuba	-	16	5	1	2	1	4	2	-	-	1	-	4	5	-	3	-	10	54
Kypr	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Kyrgyzstán	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4	4	5	3	20
Libérie	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Libye	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Makedonie	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Maroko	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Moldavsko	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	6	1	1	13
Mongolsko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Myanmar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	6	-	3	10
nezjištěna	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	5	1	1	10
Nigérie	-	10	1	2	1	-	2	6	1	1	1	1	-	-	2	-	-	2	30
Nikaragua	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Pákistán	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	5	-	2	4	1	13
Palestina	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Pobřeží slonoviny	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Rumunsko	23	325	26	54	11	1	28	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	474
Rusko	-	20	26	12	4	-	2	1	4	1	8	3	28	62	45	69	51	31	367
Rwanda	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Senegal	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
Sierra Leone	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2
Somálsko	-	-	-	1	-	4	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	7	10	25
Sovětský svaz (bývalý)	5	150	12	3	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	175
Srbsko	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
Srbsko a Černá hora (bývalé)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	3
Srí Lanka	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	1	2	-	2	1	14
Súdán	-	-	-	1	-	4	-	1	1	-	1	-	-	1	4	1	2	4	20
Sýrie	-	1	-	2	-	3	1	1	-	-	1	-	4	4	-	-	3	1	21
Tádžikistán	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	5
Togo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	2
Tunisko	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Turecko	-	13	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	1	5	-	1	23
Turkmenistán	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	-	-	-	-	3	1	-	10
Ukrajina	-	26	10	7	3	1	5	-	-	1	7	3	2	6	5	9	31	19	135
Uzbekistán	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	17	2	11	34
Vietnam	-	30	52	34	7	2	10	13	3	2	1	2	1	3	3	1	-	2	166
Zair (bývalý)	-	6	5	5	-	6	9	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	33
Celkem	30	776	251	250	116	59	162	96	78	79	133	83	103	208	142	251	268	191	3 276

Tabulka č.3 – Azyl udělen 1990 - 2007

2.3.3. Rozhodnutí II. stupně azylové procedury

Žadatelé o azyl, kteří podali žalobu ke krajskému soudu, mají právo až do konečného rozhodnutí soudu setrvat na území ČR. Krajský soud nemůže rozhodnout o udělení azylu, může pouze rozhodnutí zrušit a věc vrátit zpět ministerstvu vnitra k dalšímu řízení (zpět do I. stupně).

Pokud soud potvrdí rozhodnutí ministerstva vnitra, cizinec má možnost si podat kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu. Podáním kasační stížnosti bude cizinci automaticky uděleno vízum za účelem strpění pobytu. Nejvyšší správní soud buď vrátí věc zpět soudu k dalšímu řízení (zpět ke krajskému soudu) nebo nedůvodnou kasační stížnost zamítne. Zamítnutí kasační stížnosti končí azylové řízení, cizinec je povinen vycestovat z ČR.

Žadatel o azyl může kdykoliv v průběhu řízení vzít svou žádost zpět a požádat ministerstvo vnitra o úhradu nákladů spojených s návratem do země původu. Zda bude cesta žadateli o azyl uhrazena, záleží na ministerstvu vnitra.

3. Analýza integračního programu vzhledem k úřednímu postupu a osobním potřebám žadatelů o azyl

Na území České republiky se nachází celkem tři typy azylových zařízení – přijímací střediska, pobytová střediska a integrační azylová střediska. Azylová zařízení zřizuje Ministerstvo vnitra. Větší část azylových zařízení se nachází v majetku státu a jsou provozována Správou uprchlických zařízení.

3.1. Přijímací střediska

Úkolem přijímacích středisek je zajistit ubytování a základní životní potřeby pro nově přichodí žadatele o azyl až do doby ukončení vstupní procedury. Ta se skládá z identifikace prováděné cizineckou policií, zahájení azylového řízení správním orgánem a komplexní zdravotní prohlídky. Absolvování této procedury je povinné; přijímacím střediskem proto musí projít každý žadatel o azyl, který zde setrvá nezbytně nutnou dobu. Jedná se o uzavřené zařízení, které z karanténních důvodů není dovoleno opouštět. Sociální pracovníci v přijímacím středisku provádějí první sociální šetření, během kterého kontaktují všechny klienty, podávají jim nezbytné informace a jsou nápomocni při jejich adaptaci na neznámé prostředí. Žadatelům o azyl je zároveň k dispozici sociální, právní, psychologické a výchovné poradenství.

Jako hlavní přijímací středisko slouží zařízení ve Vyšních Lhotách se základní kapacitou 580 míst. 1. 2. 2002 bylo otevřeno další přijímací středisko s nově navýšenou kapacitou 45 lůžek v tranzitním prostoru mezinárodního letiště Praha - Ruzyně. Je určeno pro cizince, kteří projeví úmysl požádat o azyl v tomto prostoru.

Pokud nevyužijí práva na pobyt v soukromí, jsou žadatelé o azyl po ukončení vstupní procedury umístováni do pobytových středisek. Tam čekají na konečné rozhodnutí ve věci své žádosti o azyl. Poskytované služby jsou zde obdobné jako v přijímacím středisku, na rozdíl od něj se však jedná o otevřené zařízení; jeho obyvatelé se tedy mohou volně pohybovat mimo areál střediska. Pravidla pohybu žadatelů o azyl stanovuje zákon o azylu.

3.2. Pobytová střediska

Pobytová střediska se interně dělí na prvoinstanční a druhoinstanční. Žadatelé o azyl, kteří ještě neobdrželi rozhodnutí ve věci své žádosti o azyl, jsou umístěni v prvně jmenovaných; ti, kteří v případě zamítavého rozhodnutí Ministerstva vnitra podali proti tomuto rozhodnutí žalobu, jsou postupně přemísťováni do druhoinstančních středisek. Toto rozdělení má význam především z důvodu potřeby častého kontaktu žadatelů s pracovníky správního orgánu - odboru azylové a migrační politiky (OAMP) během první fáze řízení. OAMP má proto v prvoinstančních azylových zařízeních stálá pracoviště. Po vydání zamítavého rozhodnutí, kdy o případné žalobě rozhoduje soud, již trvalá přítomnost pracovníků OAMP v azylovém zařízení není nutná. Na území České republiky fungují pobytová střediska: Zastávka u Brna, Kostelec nad Orlicí, Havířov, Stráž pod Ralskem a Zbýšov.

3.3. Integrační azylová střediska

Integrační azylová střediska (IAS) slouží pro dočasné ubytování osob, kterým byl v České republice udělen azyl. Azylanté mají na trhu práce a v sociální i zdravotní oblasti stejná práva a povinnosti jako čeští občané.

V integračním azylovém středisku bydlí azylanté na základě smlouvy o ubytování a toto ubytování si hradí. Ubytovaní se poskytuje po dobu maximálně 18 měsíců, po jejím uplynutí je azylant povinen IAS opustit (tabulka č.4).

SUZ MV v současnosti provozuje pět středisek - IAS Předlice (Ústecký kraj), IAS Jaroměř (Královéhradecký kraj), IAS Zastávka (Jihomoravský kraj), IAS Stráž pod Ralskem (Liberecký kraj) a IAS Havířov (Moravskoslezský kraj). Celková kapacita všech IAS je 63 ubytovacích jednotek.

Průměrná vytíženost v roce 2006	PRŮMĚR
IAS Zastávka	49%
IAS Předlice	75%
IAS Jaroměř	73%
IAS Hoštka	30%
IAS Havířov	54%
IAS Stráž pod Ralskem	93%
IAS Bruntál	17%
Vše	63%

Tabulka č.4 - Vytíženost integračních azylových středisek v r. 2006

3.4. Výchozí podmínky integrace azylantů

Integrace azylanta, to znamená začleňování do společnosti, která jej obklopuje, úzce souvisí s vyvazováním se z institucionálních vazeb vytvořených pro žadatele o azyl a jejich nahrazováním vazbami novými. Současně by mělo v procesu integrace docházet i k obnovování takových přístupů k realitě, které během azylové procedury azylant nepotřeboval, nebo mu byly nedostupné.

Po udělení azylu je azylantovi vystaven průkaz k povolení pobytu a opouští pobytové středisko pro žadatele o azyl. Pokud nemá možnost samostatného privátního bydlení, podepisuje smlouvu s azylovým integračním střediskem, kde je mu nabídnuto ubytování.

V integračním azylovém středisku dostává azylant k užívání byt nebo pokoj, hospodaří samostatně, pokud nemá zaměstnání, dostává sociální dávky, které jsou rovnocenné se sociálními dávkami, jež by za daných podmínek dostával občan České republiky. Azylant má zdravotní a sociální pojištění. Ubytování mu poskytuje Ministerstvo vnitra, které s azylantem podepisuje nájemní smlouvu většinou na 6 měsíců. Po šesti měsících by se měl azylant vystěhovat. Buď si během uvedeného půl roku najde bydlení sám, nebo je mu Ministerstvem vnitra nabídnut integrační byt. Nabídka je jediná a azylant ji buď přijme, nebo si musí bydlení zabezpečit sám. Protože však nabídka velmi často do šesti měsíců nepřichází, v integračním azylovém středisku zůstává, někdy i několik let.

Pobyt v integračním azylovém středisku poskytuje více prostoru pro vlastní rozhodování a kreativitu. Azylant se sám stravuje, ošacuje, sám hospodaří, většinou si sám dovybavuje pokoj nebo byt, který má k dispozici. Velmi často si právě v této době vytváří hmotné zázemí k tomu, aby mohl po dalších šesti měsících začít žít zcela samostatně. V současné době existují charitativní organizace, které v začátcích pomáhají a na které se lze obrátit. Především se jedná o již zmíněný Český helsinský výbor, Organizaci pro pomoc uprchlíkům, Českou katolickou charitu a zejména Poradnu pro integraci a Sdružení občanů zabývajících se emigrací (SOZE), které jsou přímo na integraci azylantů specializované. Veškeré tyto nevládní organizace spolupracují s UNHCR a částečně je jejich činnost UNHCR sponzorována. Od roku 1951 UNHCR pomáhá lidem na celém světě, kteří byli donuceni opustit své domovy. Bezprizorním lidem poskytuje útočiště - ubytování, jídlo, vodu a léky a pomáhá jim najít domov v jiné zemi, nebo při návratu do domovů. V současnosti se stará ve 116 zemích o přibližně 19,2 milionů lidí. Během pěti desítek let se stalo jednou z nejdůležitějších humanitárních organizací na světě. Některé projekty těchto nevládních institucí hradí též stát.

Bydlení si také hradí, platí za elektřinu, vodu, plyn apod. V této době také spadá pod státní integrační program, jehož podmínky jsou zakotveny v hlavě IX zákona 325/1999 o azylu ve znění pozdějších předpisů. V roce 2002 byl hlavním partnerem státních orgánů při zabezpečování státního integračního programu Svaz občanů zabývajících se emigranty.

3.5. Státní integrační program

Státní integrační program je zaměřen na pomoc azylantům při jejich začleňování do české společnosti. Netýká se žadatelů o azyl. Jeho hlavní náplní je vytvoření předpokladů pro získání znalostí českého jazyka a zajištění bydlení azylantů. Pro státní integrační program schvaluje vláda České republiky každoročně kvóty a finanční prostředky.

3.5.1 . Státní integrační program v oblasti jazykové přípravy

Podle zákona o azylu státní integrační program v oblasti získávání znalostí českého jazyka realizuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy formou bezplatného jazykového kurzu (obr.č.3) Státem hrazené kurzy českého jazyka zabezpečuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy na základě pokynu č.j. 21 153/2000-35 ze 4. června 2000 s platností od 1. července 2000.

Obr.č.3 – děti dosahují značné pokroky ve výuce českého jazyka.

Pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy v souladu se zněním §70 zákona č. 325/1999 Sb. o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb. o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s usnesením vlády České republiky č. 25 ze dne 5. 1. 2000 o pokračování zabezpečení integrace osob s přiznaným postavením uprchlíka, azylantů a cizinců s trvalým povolením k pobytu, stanovuje, že bezplatná možnost realizovat kurzy českého jazyka bude azylantům nabídnuta 30 dnů po sdělení Ministerstva vnitra o udělení azylu. Samotnou realizaci zabezpečuje odbor 35 – celoživotního vzdělávání Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Pokyn dále určuje, že nabídka bude organizována prostřednictvím vzdělávací instituce, pověřené na základě výběrového řízení zorganizovaného uvedeným odborem, a bude probíhat ve skupinových i individuálních kurzech s časovou dotací 100 hodin v případě individuální výuky a 150 hodin v případě výuky skupinové s dobou trvání kurzu maximálně 10 měsíců v místě, které bude sjednáno s azylantem (azylanty) při provedení nabídky. Po zvládnutí kurzu vydá vzdělávací instituce posluchačům osvědčení o jeho absolvování. Mimo státní integrační program probíhá podpora výukových aktivit azylantů starších 15ti let ze strany některých nevládních a neziskových organizací a mezinárodních organizací. Tyto programy umožňují azylantům získat kvalifikaci, zlepšit znalost českého jazyka, a tím zlepšují jejich šance na trhu práce(obr.č.4).V roce 2001

například podporovala Poradna pro integraci ve spolupráci a s finančním přispěním UNHCR a vlády Spolkové republiky Německo studium 19 studentů – azylantů na vysokých školách. Na tuto aktivitu, byla vyčleněna částka 417 600,- Kč.

Obr.č.4 – Afgánské dívky a ženy rády navštěvují vzdělávací kurzy.

3.5.2. Státní integrační program v oblasti integračních bytů

Rozhodujícím krokem pro integraci azylanta do české společnosti je jeho úplné osamostatnění a život uprostřed lokální společnosti v samostatném bytě. Opatřit si bydlení je však krokem, který není jednoduchý ani pro občana České republiky. Trh s byty v České republice dosud funguje s problémy a právě v regionech, kde je dobré pracovní uplatnění, je poptávka po bydlení vysoká, a tudíž je vysoká i tržní cena za byt. Pro většinu azylantů, kteří v České republice nemají ekonomické zázemí, je samostatné řešení bytové otázky velmi komplikované.

V roce 1994, tedy těsně po období, kdy stát uděloval největší počty azylů v historii postkomunistického státu, přistoupil k tak zvanému státnímu asistenčnímu programu

integrace. Ten umožňoval lidem žijícím v integračních azylových střediscích (resp. integračních pobytových střediscích) s uděleným azylem (resp. přiznaným statutem uprchlíka) získat samostatné bydlení v integračním bytě, který pro uprchlíka pronajalo Ministerstvo vnitra nájemní smlouvou na regulované nájemné na dobu 10 let a 1 den a poskytlo dotaci na jeho renovaci. Program byl garantován tehdejší Odborem pro uprchlíky a integraci cizinců Ministerstva vnitra České republiky za spolupráce s okresními úřady.

Za dobu existence programu došlo k jeho různým drobnějším úpravám, ke změnám výše dotace na toto bydlení apod. V roce 1997 především došlo k rozšíření okruhu oprávněných osob, které mohou být do asistenčního programu zařazeny. Vzhledem k tomu, že část osob s uděleným azylem později migrovala z České republiky, vytvořil se zde určitý fond bytů, které bylo možné obsazovat azylanty nebo též lidmi, kterým bylo poskytnuto dočasné útočiště.

Vzhledem k podmínkám, které v České republice panují v oblasti trhu s byty a za jakých je přidělováno sociální bydlení občanům státu, je státní integrační program určený pro azylanty relativně velkorysý (tabulka č.5) . Přesto neřeší otázku bydlení azylantů bezbezbytku. Azylanti na byty často dlouhou dobu čekají (obvykle déle než jeden rok). V Zastávce u Brna jsme byli informováni o případech, že si azylanti již v lokalitě zvykli, její poloha a sociální klima jim začalo vyhovovat a nabídkou integračního bytu byli postaveni před situací začínat znovu na jiném místě České republiky. Naopak jindy se podaří získat integrační byty v blízkosti lokality, kde jsou již azylanti aklimatizováni, mají zde zaměstnání apod.

Chvályhodné je, že integrační byty jsou zřizovány v lokalitách různé velikosti, včetně velkých měst. Mnozí imigranti preferují velká města jako Praha nebo Brno. Proto pozitivně hodnotíme, že právě Praha nabídla pro státní integrační program nejvíce bytů. Azylanti se z praktických důvodů (zaměstnání, lékařská péče, školy atd.) obávají bydlení v místech, odkud je město obtížně dostupné. Uvědomují si, že pokud získají byt na v malé vesnici se špatnou dopravní obsluhou, je vysoce pravěpodobné že budou mít problémy místo bydliště změnit. Na druhou stranu si však velmi často při svých požadavcích neuvědomují, jaká je v České republice situace na trhu s byty a že se stejnými problémy se potýkají také mladé nebo sociálně slabší rodiny českých občanů.

Dosud neřešeným problémem je, že nájemní smlouvy jsou na časově omezenou dobu a že po uplynutí deseti let a jednoho dne nastanou některým azylantům potíže s bydlením znovu.

rok	počet bytů	počet integr. osob	částka na bydlení	částka na rozvoj obce	celková částka
1994	22	84	4 798 000	1 480 000	6 278 000
1995	48	120	8 802 000	3 340 000	12 142 000
1996	15	44	2 700 000	930 000	3 630 000
1997	19	56	4 000 000	1 430 000	5 430 000
1998	28	65	6 050 000	3 070 000	9 120 000
1999	44	110	9 900 000	5 160 000	15 060 000
2000	30	78	6 600 000	3 090 000	9 690 000
2001	23	47	4 950 000	2 730 000	7 680 000
2002	18	41	3 750 000	2 210 000	5 960 000
2003	18	39	3 750 000	2 910 000	6 660 000
2004	38	113	8 836 750	5 979 500	14 816 250
2005	40	102	7 877 907	5 604 500	13 482 407
Celkem	343	899	72 014 657	37 934 000	109 948 657

Tabulka č.5 – Počty přidělených bytů, množství peněz pro obce

3.5.3 Integrace azylantů v oblasti zaměstnání

Možnosti zaměstnání předznamenává kvalifikace azylanta, jeho jazykové schopnosti a lokace integračního azylového střediska nebo integračního bytu.

Velká část azylantů nemůže sehnat stálé zaměstnání, pracují jen příležitostně jako nekvalifikovaní sezonní dělníci. Kvalifikovanou práci azylanti získávají obtížně. Jedním z důvodů je jistě i malá znalost češtiny. Azylanti sice navštěvovali kurzy češtiny v pobytových střediscích a výuka češtiny zabezpečovaná Poradnou pro uprchlíky Českého helsinského výboru pro ně byla přínosem, ale výukou v pobytových střediscích lze získat jen základní znalosti. Kurzy totiž začínají po příjezdu nové skupiny žadatelů o azyl vždy od začátku. Po absolvování jazykových kurzů v pobytových střediscích proto azylanti pokračovali ve studiu většinou individuálně poslechem rozhlasu, televize a četbou novin, ovšem nesystematicky. U imigrantů, kteří jsou nezaměstnaní, u žen v domácnosti nebo u důchodců proces probíhá pomaleji. Dospělí azylanti proto mívají s češtinou problémy i po několika letech pobytu v České republice.

Nedostatečné zvládnutí jazyka není však jediným důvodem problémů se zaměstnáním. Nepodařilo se však prokázat, že by důvodem bylo, že jsou cizinci. Důvodem spíše je, že

kvalitních pracovních příležitostí není dostatek a azylanti mají jen omezený přístup k informacím o možnostech zaměstnání. V azylových integračních střediscích jsou stále ve velkých koncentracích na jednom místě, a tak je konkurence na jakékoli zaměstnání velká. Všichni azylanti, se kterými jsme hovořili, měli však zkušenosti se sezonními pracemi nebo krátkodobými zaměstnáními, často bez řádně uzavřených pracovních smluv. Ne vždy jsou také azylová integrační střediska v místech, kde je pracovních příležitostí dostatek. Relativně příznivá situace je např. v Zastávce u Brna, kde nedaleké Brno nabízí různorodé pracovní příležitosti. Méně příznivá je např. situace v severních Čechách.. Takto jsou nápomocní příbuzní, kteří patří například k arménské nebo gruzínské komunitě. Ten, kdo musí spoléhat na podporu od majoritního obyvatelstva, má situaci obtížnější. Pracovníci pobytových a azylových integračních středisek se snaží vypomoci alespoň tím, že zaměstnávají azylanty ve svých zařízeních (zaznamenali jsme azylanty pracující jako vrátní nebo jako pomocné síly v kuchyni, v úklidu atd.). Počet míst, která mohou uprchlická zařízení nebo další instituce Ministerstva vnitra nabídnout, je však omezený.

Jednou z cest, jak zvýšit zaměstnanost azylantů, je rekvalifikace a státní asistenční programy pro zvýšení zaměstnanosti cizinců. V komparativní analýze vypracované UNHCR na základě dat z vybraných evropských postkomunistických států se doporučuje zavádění takových programů jak pro státní instituce, tak pro nevládní organizace (Integration Rights and Practices .... 2000). Programy pro zvýšení zaměstnanosti azylantů však doposud nejsou součástí státního integračního programu a také nevládní organizace mají v této oblasti jen omezené možnosti.

Situaci zaměstnanosti azylantů se daří uspokojivě řešit zejména v případech, když rodině azylanta pomohou příslušníci lokální společnosti. Existuje řada pozitivních příkladů, jak pomocnou ruku podali starostové obcí nebo členové zastupitelstev . Ani v těchto případech však výsledek není vždy dlouhodobý vzhledem k jazykovým předpokladům azylantů.

3.5.4. Integrace azylantů do lokální společnosti

Začlenění do lokální společnosti je důležitým aspektem integrace azylantů a zároveň také integrace na trhu práce. Vzhledem k tomu, že žadatelé o azyl a následně azylanti mění na území České republiky několikrát místo pobytu, je jejich integrace do lokálních struktur obtížná. Také lokace azylových integračních center je z tohoto hlediska mnohdy

problematická a neumožňuje časté kontakty s majoritní společností. Jedná se o zařízení, která jsou obvykle umístěna mimo obce nebo která jsou v malých venkovských sídlech.

Z mé vlastní zkušenosti a samotných azylantů není lokální společnost v místech, kde jsou umístěna integrační azylová střediska, azylantům nepřátelská. Většinou se obyvatelé obce brání, aby bylo v jejich blízkosti středisko zřízeno, brzy však zjistí, že obraz uprchlíka, jaký si vytvořili ze zprostředkovaných informací, neodpovídá profilu lidí, kteří přicházejí. Ztrácejí obavy, s azylanty konverzují a přestávají shledávat v přítomnosti azylového integračního střediska jakýkoli problém.

Současně však venkovská společnost velmi často žije segmentarizována uvnitř nukleárních a rozšířených rodin, nenavazuje hlubší kontakty a neposkytuje tudíž mnoho prostoru, který by azylantům umožňoval jejich integrování do lokálních struktur. Dobrým základem k průniku do takových struktur jsou kontakty rodičů vzniklé prostřednictvím dětí ve školách, kontakty ze zaměstnání (pokud azylant pracuje) nebo například kontakty prostřednictvím sportu. V lepší situaci než dospělí jsou mladí lidé, kteří mají instituce k seznamování, jako jsou diskotéky, kluby pro mladé atd. Pokud jsou ovšem mladí azylanti umístěni na venkov, musí za takovými institucemi dojíždět. Při takovém navazování kontaktů však samozřejmě riskují, že se stanou obětmi lidí, kteří využijí jejich nezkušenosti a špatné orientace v místních podmínkách.

V České republice má občanská společnost v posledním půlstoletí teprve dvanáctiletou tradici. Nevládních a neziskových organizací není mnoho a zejména v mimopražských lokalitách netvoří uspořádanou síť, která by usnadnila azylantovi přístup do struktur lokální společnosti. Z hlediska integrace azylantů je poměrně funkční síť církevních institucí, která se zaměřuje i na pomoc těmto osobám a poskytuje jim i hmotnou podporu. Pokud však azylanti nejsou věřící, je kontakt s touto sítí opět jen příležitostný. Absenci lokálních sítí supluje činnost takových organizací, jako je Sdružení občanů zabývajících se emigranty, jehož pracovníci provázejí azylanta celým procesem od získání azylu až po jeho osamostatnění a poskytují při tom právní, sociální i psychologické poradenství. SOZE od druhé poloviny roku 2001 realizuje část státního integračního programu. V roce 2002 zvítězilo ve výběrovém řízení a je smluvním partnerem také při realizaci jazykových kurzů pro azylanty. Dalším důležitým subjektem je Poradna pro integraci, která se zabývá právním a sociálním poradenstvím, pomáhá azylantům vyhledávat odpovídající bydlení a zřizuje komunitní centra, nebo Poradna pro uprchlíky Českého helsinského výboru, která zabezpečuje psychologickou i právní pomoc jak žadatelům o azyl, tak i azylantům.

Činnost těchto organizací je zřetelná a velmi užitečná. V České republice takto působí celá řada podobných organizací a zřejmě není azylant, který by se s nimi v praxi nesetkal. Asistence těchto institucí však nemůže zcela nahradit existenci neformálních vazeb v lokální společnosti.

V jednom z azylových integračních středisek jsme sledovali denní počet kontaktů azylanta s obyvateli žijícími mimo azylové integrační středisko a zjistili jsme, že krátký neformální rozhovor s člověkem mimo azylové středisko proběhne v průměru 1x denně. Při něm si azylant a místní obyvatel vymění několik běžných frází v obchodě nebo jde o pozdrav s krátkou konverzací přes plot u domu. Delší rozhovor s člověkem mimo integrační azylové středisko se odehrává jednou za několik dní, někdy za více než týden, a jedná se většinou o komunikaci s lidmi, kteří za azylantem přijedou. Je prokazatelné, že většina azylantů ani po několika měsících nenavštívila žádný z bytů majoritního obyvatelstva v sousedství a že jim jejich izolace působí i psychické problémy. Izolovanost života azylantů není projevem nepřátelství ze strany majoritní společnosti, je spíše zrcadlem způsobu života v České republice. Životní styl uzavřených společností však není charakteristický jen pro Českou republiku.

Azylanti se snaží izolaci prolomit. Strategií zejména mladých svobodných mužů a žen je vytvoření trvalého svazku se životním partnerem. Partneři (partnerky) přijíždějí za žadateli o azyl ze zemí původu a také podávají žádost o azyl, mladí lidé se seznamují v azylových zařízeních a mají zájem o sňatek. Z výzkumů rodinných vztahů je však známo, že imigranti velmi často uzavírají sňatky rovněž s imigranty a pokud se přece jedná o sňatek s partnerem z majoritní společnosti, má tento partner velmi často problémy s integrací do místních struktur. Sňatek tedy řeší izolaci azylantů jen částečně, i když jej můžeme jednoznačně započítat mezi pozitivní signály, že se azylant snaží normalizovat svoji životní situaci.

Častou reakcí azylantů ve společenské izolaci je soustředit pozornost na dítě a těšit se z jeho úspěchů jako z úspěchu celé rodiny.

3.5.5. Integrace azylantů a problematika slučování rodin

Stabilizace azylantů v lokálním prostředí a tvorba životních podmínek srovnatelných s autochtonním obyvatelstvem souvisí také s možností být v těsném kontaktu s nejbližšími rodinnými příslušníky, s manželkou (manželem) a nezletilými dětmi. Na variantu udělení

azyly za účelem sloučení rodiny pro členy nukleární rodiny pamatuje zákon o azylu v § 13 odst. 1. Podle názoru pracovníků Poradny pro integraci v Brně, kteří se problematikou slučování rodin azylantů zabývají, nenastávají vážné problémy s aplikací práva v praxi v případě, že členové nukleární rodiny azylanta jsou na území České republiky a mohou o udělení azylu za účelem sloučení rodiny požádat.

Vstupní vízum získává daná osoba na zastupitelském úřadě v místě, odkud hodlá vycestovat do České republiky. Tento zastupitelský úřad často není informován o situaci daného cizince žádajícího (zpravidla) o turistické vízum na 90 dní a na jeho úmysly požádat o azyl z důvodu sloučení rodiny s osobou, které již byl udělen azyl v České republice, nemusí brát zřetel.

V případě, že vízum není daným zastupitelským úřadem vystaveno, snaží se azylanti v České republice ve spolupráci s organizacemi zabývajícími se azylanty, zejména Poradnou pro integraci a Vysokým komisařem OSN pro uprchlíky, získat pro řešení případu podporu českých státních orgánů. Zainteresovanými institucemi jsou zejména Ředitelství cizinecké a pohraniční policie, Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra a Konzulární odbor Ministerstva zahraničních věcí – nadřízený orgán jednotlivým zastupitelským úřadům České republiky v zahraničí.

Vzhledem k tomu, že vydání víza je plně v kompetenci daného zastupitelského úřadu v zahraničí, dochází často k vleklým jednáním, které mohou negativně působit na psychický stav azylanta a na jeho vůli k integraci do nového prostředí. Marek Čechovský z Poradny pro integraci na Republikovém semináři Konsorcia organizací pracujících s uprchlíky v České republice v listopadu roku 2002 konstatoval, že vleklá frustrující jednání o sloučení rodiny někdy vyústí i v rozpad rodiny.

Podle informací Poradny pro integraci řeší tato nevládní organizace ve spolupráci s dalšími institucemi (zejména úřadem Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky) přibližně pět až šest případů tohoto typu ročně. Některé z nich, zejména pokud nemá osoba žádající o vízum na území České republiky v pořádku požadované cestovní doklady, se podaří úspěšně vyřešit až za jeden nebo dva roky.

Vedle zdlouhavých jednání, která brzdila sloučení rodiny azylanta s rodinnými příslušníky v zahraničí, je však třeba připomenout také případy, kdy byl úmysl sloučení rodiny pouze předstírán za účelem získání víza z jiných důvodů. Proto lze při některých sporných žádostech zdrženlivost zastupitelských úřadů chápat.

4. Kritické zhodnocení stávajícího integračního programu.

Po udělení azylu jsou žadatelé zařazeni do státního integračního programu, který se soustřeďuje na zabezpečení bydlení azylanta a na jeho výuku českého jazyka, to znamená na oblasti, které jsou předpokladem k tomu, aby mohl azylant aktivně koexistovat ve strukturách české společnosti.

V oblasti bydlení je nedostatkem to, že ne vždy se podaří zajistit byt, který je v místě vhodném k integraci do lokálního prostředí, a kde se lze ucházet o místo na trhu práce. Jsou též dlouhé čekací doby na integrační byt (i několik let), které zpomalují proces integrace.

V oblastech integrace, které nespádají do státního integračního programu, to znamená integrace na trh práce a do lokální společnosti, asistují azylantům nestátní neziskové organizace. Za problémovou pokládám zejména oblast zaměstnání, neboť azylanti jsou řadu let na trhu práce málo konkurenceschopní, a to díky nedostatečné znalosti jazyka, funkční gramotnosti i z dalších důvodů. Často nemohou například prokázat vzdělání a kvalifikaci, mají problémy s nostrifikací vysokoškolských diplomů, neorientují se na trhu práce atd. Výsledkem je nízká životní úroveň a zpomalování integračního procesu i v dalších oblastech života azylanta.

5. Závěr

Myslím si ,že by se měl urychlit a zefektivnit integrační proces a to zejména v oblastech:

Řízení o udělení azylu, neboť čekání na rozhodnutí, je pro žadatele velkou psychickou zátěží .Pasivní přístup k vlastnímu životu, ke kterému vede zdlouhavé čekání na rozhodnutí o udělení azylu, se pak přenáší i do integračního procesu.

Zejména doporučuji snížit čekací doby na integrační byt a věnovat více pozornosti výběru lokality, kde je integrační byt situován.

Státní integrační program v oblasti jazykové přípravy může azylantovi poskytnout jen základní jazykovou kompetenci, která nestačí k vykonávání náročnějších povolání a k plnohodnotnému životu uvnitř majoritní populace. Doporučuji zdokonalovat metody výuky.

Již v úvodu jsem uvedla, že jsem šest let pracovala v Azylovém zařízení,při svém zaměstnání jsem se seznámila se všemi právními normami jak platnými pro ČR, tak pro EU. Práce se žadateli je zajímavá, ale velmi náročná. Dozvěděla jsem se spoustu zajímavých věcí o jejich zvycích, několikrát jsem mohla ochutnat pokrmy z různých částí světa .

Touto prací jsem Vám chtěla přiblížit život uprchlíka v naší společnosti, co je vedlo k tomu , že opustili zemi původu. S jakou problematikou se setkáváme v integraci těchto lidí do naší společnosti.

Seznam použité literatury

Boroda, V.: Bez hrdinů. Mat' a, Praha 1999.

Čepelka, Č., Jílek, D., Šturma, P.: Azyl a uprchlictví v mezinárodním právu. Masarykova univerzita, Brno 1997.

Hendriks, M.: Sociální práce a uprchlíci. Poradna pro uprchlíky ČHV, Praha 1993.

Matoušek, O.: Slovník sociální práce. Portál, Praha 2003.

Matoušek, O.: Sociální práce v praxi. Portál, Praha 2003.

Situace uprchlíků ve světě, Humanitární program. Úřad Vysokého komisaře pro uprchlíky 1997.

Šišková, T. (ed.): Výchova k toleranci a proti rasismu. Portál, Praha 1998.

.Úmluva OSN o právním postavení uprchlíků. Arles, Edice Světové dokumenty VII., Ostrava 1993.

Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese. Portál, Praha 1999.

Šišková, T. Evropská unijní ochrana lidských práv: (Charta a další instrumenty ochrany lidských práv v EU) Praha : Linde, 2001, 217 s. ISBN 80-7201-278-9

Šišková, T. Menšiny a migranti v České republice Praha : Portál, 2001, 188 s. ISBN 80-7178-648-9

NIESSEN, J. Rozmanitost a soudržnost: nové úkoly v oblasti integrace imigrantů a menšin Praha: Rada Evropy[Ministerstvo vnitra ČR], 200-, 115 s.

Další informační zdroje

Informační brožura. Správa uprchlických zařízení MV ČR, Praha 2003.

Vítejte v České republice – informační brožura. Organizace pro pomoc uprchlíků, Praha 2002

Výroční zpráva za rok 2005. Správa uprchlických zařízení MV ČR, Praha 2006.

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu ve znění pozdějších předpisů.

Internetové zdroje

www.mvcr.cz

www.suz.cz

www.unhcr.cz

www.iom.cz

www.uprchlici.cz

www.opu.cz

www.soze.cz

www.charita.cz

Seznam grafů

Graf č. 1 – **Rozdělení podle věku v době zahájení řízení .**

Graf č. 2 – Rozdělení žadatelů podle státní příslušnosti .

Seznam obrázků

Obr. č. 1 – přesídlování skupin civilistů

Obr. č. 2 – žadatelé různého věkového rozdílu

Obr. č. 3 – děti dosahují značné pokroky ve výuce českého jazyka

Obr. č. 4 – Afgánské dívky a ženy rády navštěvují vzdělávací kurzy.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Rozdělení podle věku v době zahájení řízení .

Tabulka č. 2 – Rozdělení žadatelů podle státní příslušnosti.

Tabulka č. 3 – Azyl udělen 1990 - 2007

Tabulka č. 4 – Vytíženost integračních azylových středisek v r. 2006.

Tabulka č. 5 – Počty přidělených bytů, množství peněz pro obce.

